

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
доктору наук з державного управління, професору
професору кафедри публічного управління
і проектного менеджменту ННІМП
Дегтярьовій І.О.

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора, завідувача кафедри
права та правоохоронної діяльності Державного університету
«Житомирська політехніка» **Драгана Івана Олександровича** на
дисертацію **Боголєпової Аліни Віталіївни** «Державний
організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

**Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими
програмами, планами, темами.**

Корупція є деструктивним явищем, що опосередковує кризові
стани в різних сферах суспільного життя, оскільки окремі посадові
особи в такий спосіб захищають власні інтереси та інтереси
наближених до себе осіб, нехтуючи інтересами держави та її
громадян. За таких умов діяльність влади суперечить інтересам
держави, що призводить до її відмежування від громадян та
суспільства. Водночас, корупція виступає змістом правопорушень, за
які передбачено відповідний вид юридичних наслідків. Безсумнівним
є той факт, що наслідки будь-яких порушень законодавства,
включаючи корупційні, перешкоджають розбудові демократичної,
правової, соціальної держави, якою Україна себе декларує в ст. 1
Конституції України. Саме тому протидія правопорушенням,
пов'язаним з корупцією та іншим порушенням законодавства, є одним
з головних завдань Української держави в умовах її реформування

відповідно до міжнародних стандартів та вимог Європейського Союзу.

Окрім цього, корупція є складним, багатозначним та системним соціальним явищем. І саме її складність, багатозначність та системність вимагають від держави відповідного механізму протидії та запобігання. Як наслідок, дослідження проблем корупції та механізму її запобігання є актуальним предметом наукових розвідок в різних галузях науки, зокрема праві, соціології, політології, психології, економіці, публічному управлінні, тощо.

Дисертаційна робота Боголепової А.В. є певним внеском у науково-дослідну тему ДЗВО «Університет менеджменту освіти» «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації 0120U105398). У межах зазначеної теми особисто авторкою обґрунтовано та розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; дана модель забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ознайомлення зі змістом дисертації Боголепової Аліни Віталіївни дозволяє відзначити обґрунтованість, логічну послідовність та достовірність отриманих наукових результатів. Висновки та рекомендації авторки ґрунтуються на основних положеннях науки з публічного управління та адміністрування, застосуванні сучасного

методологічного апарату, широкій емпіричній перевірці та аналітичному оцінюванні статистичних даних. В дисертаційному дослідженні досягнуто поставлену мету, яка полягала в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробленні практичних пропозицій щодо вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні. Завдання дослідження були обумовлені об'єктом і предметом дослідження, розв'язання яких було забезпечено сукупністю методів і прийомів наукового пошуку, що дозволило отримати наукову новизну й забезпечити практичне значення одержаних результатів.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи підтверджується використанням широкого спектра загальнонаукових та спеціальних підходів та методів наукового дослідження, а саме: узагальнення, аналізу та синтезу; методів економічного, системного, історико-еволюційного та ретроспективного аналізів, теоретичного та логічного узагальнення; системного, компетентнісного, структурного та процесного підходів; інституціонального методу; функціонально-параметричного аналізу та методів групування й аналогій; компаративного аналізу; структурно-логічного методу.

Найвагоміші результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення

Характеризуючи наукову новизну одержаних результатів дисертаційного дослідження, варто акцентувати увагу на таких найбільш вагомих положеннях, що розкривають особистий внесок авторки в розробку досліджуваної проблеми.

Наукова новизна та практична цінність дисертаційного дослідження полягає у можливості безпосереднього застосування розроблених теоретико-методичних положень та інструментів у процесі вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні, усунення та мінімізації рівня корупції, її негативного впливу на всі сфери функціонування держави. Запропоновані наукові результати здатні слугувати основою для

розробки подальших ефективних механізмів антикорупційної політики.

Розроблена концептуальна модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції. Запропонована модель забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів.

Удосконалена авторкою систематизація елементів концептуалізації державної політики запобігання корупції, яка дозволяє забезпечити більш високий рівень її ефективності і розроблена за критеріями, що відрізняються від існуючих тим, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування: суб'єкт (державна, муніципальна, відомча, корпоративна, незалежна (публічна, громадська), спільна); опосередкованість впливу (пряма, непряма, змішана); основну функцію інститутів політики (координаційна або розподільча); доступ до інформації (прозора, закрита, кулуарна), масштаб (системна, елементарна); наявність інституційного середовища (дискреційна, недискреційна); компонент інституту (вдосконалення правил, посилення механізму примусу до виконання).

Удосконалена інституційна складова державного організаційно-правового механізму щодо реалізації функції антикорупційного контролю, на відміну від існуючої, дозволить подолати дублювання повноважень між існуючими спеціалізованими антикорупційними інституціями, зменшити міжвідомчу конкуренцію, підвищити

результативність запобіжних заходів та забезпечити цілісність системи антикорупційного контролю на рівні держави.

Здійснене групування факторів, що впливають на поширення корупції, по-перше, на відміну від інших, базується на детермінантному підході, по-друге, може бути використано при удосконаленні та здійсненні процедур аналізу та контролю, а також у розробці більш якісної нормативно-правової бази щодо протидії корупції.

Уточнені ключові поняття (зокрема, терміни «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», «корупція», «запобігання корупції») сприяють уніфікації термінології та полегшують розробку стратегічних документів і нормативних актів.

Розроблені практичні рекомендації, які здатні суттєво підвищити ефективність функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, а саме: залучення публічних службовців та громадськості до участі у міжнародних програмах і проєктах, спрямованих на подолання та мінімізацію рівня корупції, у тому числі в проєктах обміну інформацією та досвідом; впровадження перевірки кандидатів на посади публічних службовців на поліграфі при працевлаштуванні; розробка дієвих організаційно-правових механізмів громадського антикорупційного контролю; розробка та упровадження механізмів координації взаємодії між органами державної влади і громадянським суспільством у питаннях запобігання та протидії корупції; завершення впровадження новітніх технологій електронного урядування; системна та комплексна профілактика антикорупційної діяльності та формування в суспільстві нульової толерантності до всіх корупційних проявів; розвиток культури доброчесності у населення та публічних службовців.

У сукупності ці положення формують методологічну й інструментальну базу, придатну для вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні та практичного використання, формування дієвої та ефективної системи запобігання корупції в державному управлінні.

Значимість результатів дослідження для науки та практики, повнота їх висвітлення в опублікованих працях

Наукове та практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробці практичних пропозицій щодо вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні. Теоретико-методологічні підходи і практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Повнота викладення основних результатів

Результати дисертаційного дослідження відображені в 11 наукових працях, з них чотири статті опубліковано в наукових фахових виданнях України та сім публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. Все це свідчить про тривалу зацікавленість авторки у досліджуваній тематиці. Список праць і наукових заходів наведено в дисертації. Специфіка представлених видань та зміст опублікованих праць відповідають вимогам МОН України щодо повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації)

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Подані до захисту наукові результати є власними напрацюваннями Боголепової Аліни Віталіївни, текст дисертації є оригінальним.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Попри те, що в цілому дисертації можна дати високу наукову оцінку, позитивно оцінюючи здобутки авторки, констатуємо, що вона є добре структурованим логічним дослідженням, яке має важливі теоретико-методологічні та емпіричні висновки, до роботи є окремі зауваження та виокремлено дискусійні моменти, які потребують уточнень і додаткової аргументації.

1. Запропонована авторкою концептуальна модель антикорупційного контролю держави є масштабною за змістом і охоплює широкий спектр цілей, ресурсів і очікуваних результатів. Однак вона потребує чіткого структурування та концептуального уточнення: наразі складно виокремити її ядро, механізм реалізації, тощо.

2. У дисертації зазначено, що проаналізовано та уточнено зміст понять «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», «корупція», «запобігання корупції». Водночас запропоновані формулювання, хоча й детальні, потребують чіткішої структури та стислості. Також доцільно вказати, у чому полягає відмінність запропонованих дефініцій від уже наявних у науковій літературі.

3. В п. 2.1 дослідження авторкою наводяться та аналізуються різноманітні періодизації формування вітчизняного антикорупційного законодавства, на підставі чого пропонується виділення окремого етапу, що розпочався після військової агресії російської федерації у 2022 році і триває досі. На нашу думку, необхідно було б не лише виділити окремий етап, а й більш якісно та детально обґрунтувати необхідність виділення даного етапу з визначенням його характеристик, особливостей та відмінностей.

4. В п. 2.2 «Інституційне забезпечення функціонування організаційного механізму запобігання корупції в Україні» авторкою здійснюється дослідження суб'єктів, уповноважених державою вживати заходів щодо попередження та протидії корупції, а також визначено реальні проблеми та недоліки у їх організації, функціонуванні, взаємодії, тощо. Водночас, поза увагою залишився той факт, що значна частина цих структур перебуває під контролем і впливом західних партнерів – донорів України, та яким чином такий вплив потенційно впливає на рівень корупції.

5. У роботі на рисунку 3.1 представлена якісна Концептуальна модель антикорупційного контролю держави, де об'єктом антикорупційного контролю є суспільні відносини, пов'язані з реалізацією публічної влади, управлінням державними ресурсами,

прийняттям управлінських рішень та дотриманням антикорупційного законодавства посадовими особами, а також діяльність суб'єктів, на яких поширюється дія антикорупційного контролю. Однак серед суб'єктів антикорупційного контролю відсутня Національна інспекція інтегрованого антикорупційного контролю, на утворенні якої наполягає дисертантка. На нашу думку, робота виграла б якщо авторкою було об'єднано ці дві пропозиції, розроблені на підставі здійсненого ґрунтовного дослідження.

Наведені зауваження та дискусійні питання, однак, носять значною мірою дискусійно-рекомендаційний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Боголепової Аліни Віталіївни «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні» є завершеним, комплексним та самостійним науковим дослідженням, що має беззаперечні актуальність і наукову новизну, теоретичну і практичну значущість. Дисертаційна робота повною мірою відповідає глобальним трендам розвитку теорії і методології галузі знань публічного управління та адміністрування, містить вагомі наукові положення, теоретичні узагальнення, аналітичні розробки, висновки і практичні пропозиції, що мають важливе значення для теорії та практики публічного управління.

За формальними і якісними ознаками, рівнем і новизною дослідження дисертаційна робота «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні» повною мірою відповідає вимогам, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 та вимогам наказу Міністерства освіти і науки №40 від 12.01.2017 р. і може бути представлена до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

З огляду на зазначене, Боголепова Аліна Віталіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

завідувач кафедри права та правоохоронної діяльності

Державного університету

«Житомирська політехніка»

доктор наук з державного управління,

професор

Іван ДРАГАН

Підпис Драгана І.
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка
Войничук

